

Reinterpretació d'un revers de Vespasià

OMAR SANCHO HERNÁNDEZ*

Les interpretacions de les deïtats o al·legories que apareixen a les monedes romanes sovint són complicades i molt discutides. Hem de tenir en compte que, quan es van gravar aquelles imatges i representacions, tenien una finalitat concreta dintre del seu context històric que, amb el pas del temps, s'ha perdut o ha deixat de tindre significat per a nosaltres. Tenim, com a exemple recent, la nova atribució de l'anvers del denari hispà de Gnaeus Pompeius al déu Mart, no pas a la deessa Roma com s'anava fent fins ara.¹

El cas que aquí ens ocupa és poder reinterpretar el revers d'un as de Vespasià encunyat a Hispània i descrit a la nova revisió del RIC II. 1 (2007) com “la Pau”.²

MLDC 6275 (877)³

La descripció és la següent:

Anv.: **IMP. CAESAR VESPASIANVS AVG.** Cap de Vespasià lloreat a la dreta.

Rev.: **COS. ITER. TR. POT; S. C.** Al camp, “La Pau” asseguda cap a l'esquerra, sostenint espigues de blat, juntament amb una rosella a la mà dreta i un caduceu a l'esquerra.

* Investigador numismàtic. Membre de la SCEN (IEC).

1. AMELA VALVERDE, Luis. “Acerca de una interpretación del anverso del denario RRC 469/1 de Cn. Pompeyo hijo”, *Varia nummorum III* (2014), pàg. 31-34.

2. CARRADICE, I. A.; BUTTREY, T. V. *The Roman Imperial Coinage Volume II – Part 1. Second Fully Revise Edition. From AD 69-96 Vespasian to Domitian. RIC II. 1* (2007), pàg. 153, núm. 1328.

3. Volem agrair a Esther Balasch, conservadora del Museu de Lleida (ML), el fet de facilitar-nos molt amablement l'accés a aquesta moneda per poder-la fotografiar i estudiar.

Una particularitat de les emissions hispanes de Vespasià, a banda de l'estil característic emprat en els gravats, és que en les diferents emissions encunyades (or, plata i bronze) es van repetint les mateixes llegendes i tipus (cosa que no succeeix en cap altra seca oberta en aquells moments, respecte a les series en bronze), com molt bé es mostra en el quadre següent:⁴

	Auri	Denari	Sesterci	As
Caps de Tit i Domicià	X	X		X
Equitat	X	X		X
Fortuna	X	X		X
Judea	X	X		X
Mart		X		X
Neptú	X	X		X
Pau asseguda	X			X?
Pau dempeus	X	X		
Roma		X		
Roma i Vespasià	X		X ⁵	
Tit i Domicià asseguts		X		
Tit i Domicià dempeus			X	

Si seguim el criteri que hem presentat més amunt (repetició tipus / metall) i comparem l'emissió àuria de la Pau amb la de l'as, hi trobarem les següents singularitats:

1.- La Pau corresponent a l'auri:

- A la mà dreta, hi subjecta una branca d'olivera.
- A la mà esquerra, hi porta un caduceu alat.
- Està asseguda en una cadira sense respall.

4. El fet que les representacions només es trobin en un tipus de metall concret és degut a dos factors: d'una banda, no s'han retrobat exemplars en altres metalls; de l'altra, el tipus és únic pel metall emprat.

5. Aquest cas és excepcional perquè, tot i que la representació del revers és la mateixa que la de l'auri, no comparteixen llegenda, cosa que sí que succeeix en la resta d'emissions.

6. Ref.: British Museum 1927,0702.3.

2.- La Pau corresponent a l'as:

- A la mà dreta, hi subjecta espigues de blat, juntament amb una rosella.
- A la mà esquerra, hi porta un caduceu, però sense ales.
- Està asseguda en un tron amb un gran respatllet.

Com podem comprovar, hi ha diferències d'una emissió a l'altra. En la moneda que ens ocupa, hi ha dues característiques de la Pau respecte del tipus de l'auri dignes de destacar i de tindre en compte:

- Mancança de la branca d'olivera (substituïda per espigues i rosella).
- Caduceu sense ales.

Malauradament, aquestes característiques per si mateixes no aclareixen res important.

Fem aquesta asseveració perquè hi ha una emissió àuria de Vespasià, també de fabricació hispana, en la llegenda de revers de la qual hi diu **PAX** i mostra clarament l'al·legoria portant, en una mà, un caduceu sense ales i algunes espigues de blat, mentre que amb l'altra sosté una rosella.⁷

MCR 03342⁸

Ara bé, hi ha una característica que sí que és molt evident i pot ser aclaridora; és la que ja s'assenyalava a la monografia sobre les monedes hispàniques de Vespasià, duta a terme per Carradice, Sanahuja i Benages, on es diu:

*“La Pau es presenta asseguda en un tron amb respatllet, que és un moble rarament utilitzat en la numismàtica romana. [...] No coneixem cap altra emissió de Vespasià que dugui la Pau representada en aquest tipus de cadira, ni tan sols entre les emissions hispàniques”.*⁹

7. RIC II. 1 (2007), pàg. 151, núm. 1300.

8. Volem agrair a Maria Cristina Molinari, conservadora dels Musei Capitolini de Roma (MCR), el fet d'haver-nos facilitat aquesta fotografia.

9. CARRADICE, Ian; SANAHUJA, Xavier; BENAGES, Jaume. “Les Monedes de Vespasià de la Província Tarraconensis (69-70 dC)” (2010). Pàg. 191-192.

Aquesta observació és molt oportuna perquè, en l'última de les observacions que havíem fet anteriorment de les dues monedes (auri i as), hi hem assenyalat dos seients diferents:

- Cadira sense respalller.
- Tron amb un gran respalller.

El seient que correspon a la nostra moneda “és un moble rarament utilitzat en la numismàtica romana”; i només està reservat a deïtats pròpiament dites o personalitats importants, i no pas a al·legories com la Pau. Llavors, pel que podem veure, aquesta argumentació ens ve a distanciar d'una possible Pau. Però si estem parlant d'una deïtat, quina podria ser?

En les primeres emissions hispanes de Vespasià, es van encunyar tipus propers a Galba (com la serie PAX que esmentàvem anteriorment), com bé es descriu a l'obra abans citada de Carradice, Sanahuja i Benages.¹⁰ Aquestes emissions tenien una finalitat concreta: estaven destinades a pagar la fidelitat de l'exèrcit hispà i també com a mitjà propagandístic.

Ja reafirmat al soli imperial (arribada de Vespasià a Roma l'octubre del 70 dC), es van dur a terme emissions amb tipus propis. Una d'aquestes emissions pròpies és un rar denari amb la llegenda de revers **ROMA RENASC**.¹¹ Aquest revers és una còpia clara d'una emissió que l'emperador Galba ja va encunyar uns mesos abans a Roma:

MAN 2015-34-703¹²

Numismatik Lanz 10-XII-12 núm. 460

La còpia és ben clara. Ara bé, casualment aquest emperador (Galba) també va emetre una emissió a Roma amb un revers pràcticament idèntic al de la nostra moneda:

Triton 09-I-2013, núm. 1053

MLDC 6275 (877)

10. “Les Monedes de Vespasià” (2010), pàg. 95-114.

11. RIC II. 1 (2007), pàg. 152, n° 1317.

12. Volem agrair a Paloma Otero, conservadora del Museo Arqueológico Nacional (MAN), el fet de facilitar-nos molt amablement la fotografia i la documentació d'aquesta moneda.

La llegenda diu CERES AVGVSTA. No hi ha dubte que és un altre clar exemple que es va tornar a copiar un revers ja conegut, però, en aquest cas, donant-li a la nostra moneda una propaganda completament diferent. La deïtat continuava sent la mateixa (la deessa de l'agricultura i la fecunditat) que evocava d'aquesta manera la prosperitat de les collites, però amb un canvi de llegenda que feia referència a l'obtenció del segon consulta per part de Vespasià i de la potestat tribunícia. Dit d'una altra manera, manifestant l'afiançament de la persona de Vespasià al tron imperial, amb l'aprovació del Senat (S. C. *Senatus Consultum*).

Veient la conclusió de l'estudi, podem dir sense equivocació possible que ens trobem davant d'una emissió i un tipus propis per als asos hispans de Vespasià amb una deïtat nova: "CERES AVGVSTA". Aquest fet fa que, novament, tinguem una emissió.